

πονόπορους, όλα πολτοποιημένα και βρασμένα με νερό, ζάχαρη και κανέλα. Το θιάσο τον ποερβέρνανε και στσι κηδέιες, στο ξενύχτι του λείψανου.

Το Μ. Σάββατο η ατμόσφαιρα είναι εντελώς διαφορετική. Επικρατεί κίνηση, φασαρία, ανεμπαμπούλα παντού. Γίνονται οι τελευταίες ετοιμασίες, ψούνια, σφαγές αρνιών και ... γοεροί παιδικόι θρήνοι για τα σφαιμένα αρνάκια και ριφάκια ντως. Συχνά πυκνά ακούγονται κρουσουμιές

και τοιφτεδιές (πυροβολισμοί), ανάκατες με χαρμόσυνες κωδωνοκρουσίες. Στους ναούς, κατά την πρώτη Ανάσταση, οι παπάδες, αλλά και το εκκλησίασμα, έκαναν μεγάλο πατιρντί (θόρυβος) και χτυπούσαν δυνατά ό,τι μπορούσε να κάνει θόρυβος (στασίδια, πόρτες κ.ά), κουνούσαν τους πολυελαίους και έβαιναν με νεραντζόφυλλα τους πιστούς. Ενδεικτική του κλίματος η φράση "ηγένηκε το ανάστια ο Κύριος!"

Σε μερικά χωριά, το βράδυ της Μ.

Παρασκευής ή κυρίως το Μ. Σάββατο έκαigan τον Ιγιούδα, ένα ανδρείκελο παραγεμισμένο με άχερα, και τραγουδούσαν περιπαιχτικά ή υβριστικά στιχάκια για τους Εβραίους:

Οβριγιός πουλεί γυαλιά, λάμπες και φανάρια, / εμείς θα τότε κάψομε απάν' σε δυο κοντάρια. / Τσίκο, τοιτσίκο, / Οβραίο χαχαμικό!

Έντονος αντισημιτισμός επικρατούσε καθ' όλη τη διάρκεια του Μεγαλοβδόμαδου. Οι μάνες μάζευαν τα παιδιά από τους δρόμους και δεν επιτρέπεται να κάνουν πολύ θόρυβο γενικά, γιατί τους έλεγαν πως γυρνούνε στα σοκάκια οι Οβραίοι, παίρνουν τα παιδιά, τα βάζουν σ' ένα βαρέλι με καρφιά και μετά πίνουν το αίμα τους ή τα κάνουνε κασέρι, δηλ. χρησιμοποιούν το αίμα τους στα άζυμα του δικού τους Πάσχα. Αυτή η παράδοση με το φοβέρισμα των παιδιών διατηρήθηκε ως τις αρχές του '70.

Καθολική ήταν η συμμετοχή του κόσμου στην Ανάσταση. Από τις 10 η ώρα, ήβγαينو ζαγκότης (ντελάλης) κι πκτύπαε με το σοπάκι (μπασιτούνα) του τοι πόρτες, μινώνοντας τοι Χριστιανοί να πάνε στην εκκλησία ντως. Με το Χριστός Ανέστη κυριαρχούσε ξέφρενος εορταστικός τόνος: κρουσου-

μιές, στρακαστρούκες, φισέγκια και μπόμπες (βαρελότα) κρεπέρνανε (σκάγανε) στον ουρανό και παντού άκουες τσουκαρίσματα αβγών, φιλιά, ευχές, κωδωνοκρουσίες. Στους υπόδουλους Μικρασιάτες η μέρα συμβόλιζε και μιαν άλλη ανάσταση. Έβρισκαν την ευκαιρία να εκφράσουν θορυβωδώς τον άσβηστο πόθο για λευτεριά, αδιαφορώντας πλήρως για την παρουσία των επισήμων τουρκικών αρχών στη μεγάλη χριστιανική γιορτή.

Μετά την εκκλησία έφερναν με τα λαμπροκέρια το άγιο φως στο σπίτι, έκαμαν σταυρούς στο ανώφλι της πόρτας, έβαζαν ένα κόκκινο αβγό στο κονοστάσι, που το διατηρούσαν ως το επόμενο Πάσχα, κι έτρωγαν σούπα αβγολέμονο ή τηγανιτά τζεράκια και σγαρδουμάκια (σουκωτάκια κι εντόσθια), φρέσκες μπιτζήθρες και τα τσουκαρισμένα αβγά. Η γνωστή σήμερα μαγειρίτσα ήταν εντελώς άγνωστη πριν από το '22.

Η Λαμπρή μπορεί να μην είχε τον ξέφρενο γιορταστικό ρυθμό άλλων εορτών, αλλά ήταν η πιο επίσημη, η πιο λαμπρή μέρα του χρόνου, γιομάτη αγάπη και συμφιλίωση. Το πρωί πήγαιναν όλοι στην εκκλησία, φορώντας πίσνα (επίσημα) ρούχα κι

